

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки підприємств

**ЕКОНОМІКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ
АГРАРНОГО СЕРВІСУ**

Методичні рекомендації до виконання курсових робіт
для здобувачів вищої освіти ступеня «Магістр»
спеціальності 201 «Агрономія»
денної та заочної форми навчання

МИКОЛАЇВ
2020

УДК 338.43

Е45

Друкується за рішенням науково-методичної комісії факультету менеджменту Миколаївського національного аграрного університету від 28.04.2020 р., протокол № 9.

Укладач : Коваленко Г. В.

Рецензенти:

- Т. Я. Іваненко – канд. екон. наук, доцент кафедри готельно-ресторанної справи та організації бізнесу, Миколаївський національний аграрний університет;
- О. М. Дробітько – канд. с.-г. наук, голова фермерського господарства «Олена» Братського району Миколаївської області

ВСТУП

В сучасних соціально-економічних умовах сільське господарство в Україні виконує важливу функцію стабілізації економіки, що потребує розвинутого економічного мислення у робітників аграрної сфери. Воно є необхідною умовою підприємництва, ініціативи, творчого підходу до підвищення ефективності виробництва. Глибокі економічні знання - це обов'язкова умова фундаментальної професійної підготовки спеціалістів вищої кваліфікації. Вона дозволяє вирішити господарські задачі, виходячи з економічних та соціальних позицій, активно приймати участь в розробці та впровадженні заходів по підвищенню ефективності та якості роботи на всіх ділянках виробництва.

Формуванню сучасного економічного мислення сприяє оволодіння основами економіки та організації аграрної сфери. Важливе місце при цьому займає курсова робота з економіки та організації аграрного сервісу, яка є не тільки формою навчання, але і формою контролю за самостійною роботою здобувачів вищої освіти.

В процесі виконання курсової роботи здобувачі вищої освіти набувають досвід роботи з науковою літературою, статистичними даними, самостійно обирають і аналізують необхідні матеріали, визначають важливіші економічні показники, складають таблиці, діаграми, узагальнюють теоретичний та фактичний матеріал, роблять теоретичні та практичні висновки, вносять конкретні пропозиції по підвищенню економічної ефективності виробництва в господарстві конкретного виду продукції або заходів.

Виконуючи курсову роботу, здобувачі вищої освіти повинні розкрити зміст обраної теми, поєднати теоретичні знання з практикою, обґрунтувати свою позицію по даному питанню. Особливу увагу слід звертати на розуміння економічних законів та категорій, методичку визначення основних показників, виявлення резервів їх росту або зменшення.

Виконання курсової роботи з економіки та організації аграрного сервісу дає можливість поглибити знання здобувачів вищої освіти з дисципліни, використати розрахунки та висновки як у дипломному проекті, так і в наступній практичній роботі на підприємствах аграрного сектору економіки.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Курсова робота з економіки та організації аграрного сервісу виконується на основі детального вивчення учбової, науково-виробничої і довідкової літератури та річних звітів господарства за 3 роки.

Здобувачі вищої освіти (далі – ЗВО) денної форми навчання обирають тему курсової роботи за матеріалами виробничої практики після IV курсу.

Тема обирається самостійно з переліку рекомендованих кафедрою. Вона повинна бути обґрунтованою, враховувати ситуацію в господарстві і перспективи його розвитку.

ЗВО заочної форми навчання обирають тему під час осінньої сесії після IV курсу, враховуючи не тільки рекомендації кафедри, а і місце своєї роботи та характер доручень, які виконуються. Це сприятиме покращенню підготовки фахівців і використанню ними надбаних знань у вирішенні практичних питань на виробництві.

Після вибору теми починається пошук і вивчення літератури. Особливу увагу слід звернути на спеціальні журнали: «Економіка АПК», «Пропозиція», «Селекція і насінництво», «Корми і кормовиробництво», збірник наукових праць університету «Вісник аграрної науки Причорномор'я» та інші.

Питання щодо змісту курсової роботи приведені в методичних вказівках для кожної рекомендованої теми. Їх слід брати за основу при розрахунках, доповнюючи при необхідності іншими розділами у разі опрацювання рекомендованої теми або обирати тему самостійно (за погодженням викладача). Курсова робота розкриває сутність означеної в назві проблеми, методику дослідження, природно-економічні умови господарства, на базі якого ведеться дослідження, досягнутий рівень економічної ефективності виробництва окремої культури в даному господарстві, перспективи розвитку.

Курсова робота повинна обов'язково включати в себе вступ, три-чотири розділи, в яких є підрозділи, розрахунки за допомогою ЕОМ, висновки, перелік використаних літературних джерел та додатки, всього до 40 сторінок рукописного тексту, або 35-40 сторінок друкованого.

Робота починається зі вступу, який займає обсяг до 1,5-2 сторінок. В ньому обґрунтовується актуальність теми, приводяться дані, що характеризують значення даного виду продукції (послуги), визначається досліджуваний об'єкт та матеріали, на основі яких буде проведено дослідження, методи, які використовуються, необхідність вирішення тих чи інших проблем господарства.

Перший розділ (до 10 сторінок), який є теоретичним, розглядає сутність проблеми, її бачення різними авторами, пропозиції різних вчених-аграрників щодо вирішення наявних проблем, свої думки відносно запроєктованих різними авторами методів і підходів до рішення проблеми, результати дослідження вчених, досвід передових господарств, які займаються аналогічними питаннями. На використану літературу обов'язково дається посилання.

В другому розділі (до 12 сторінок) дається організаційно-економічна характеристика господарства, умови, які впливають на ефективність виробництва (послуг): природно-кліматичні, забезпеченість земельними угіддями та їх якість, забезпеченість виробничими фондами і трудовими ресурсами, ефективність технології виробництва та використання техніки. В розділі необхідно підібрати, систематизувати і обробити цифровий матеріал за 3-5 останніх років, розробити таблиці, діаграми, малюнки, які відображають сутність питання, що вивчається. Зміст таблиць відображається в їх назві.

Після кожної таблиці приводиться аналіз даних і висновки, які не повторюють дані таблиці, а висвітлюють найважливіші моменти, зміни в економічних показниках, умови, які призвели до них.

В третьому розділі (до 20-25 сторінок) в курсовій роботі, яка присвячена визначенню ефективності використання землі, визначається рівень освоєння земель в господарстві, дається оцінка структури посівних площ та економічна ефективність використання землі. В четвертому розділі цієї теми на основі проведеного аналізу намічаються основні напрями підвищення ефективності використання землі.

Для всіх інших тем в третьому розділі визначається рівень виробництва (надання послуг), заходи по усуненню визначених в попередніх розділах недоліків, перспективи розвитку з економічним обґрунтуванням. Розрахунки проводяться за допомогою ЕОМ.

В четвертому розділі розраховуються показники економічної ефективності. При обчисленні і порівнянні показників слід використовувати достовірну інформацію, вибірку не менш ніж за три роки. При порівнянні використовуються однакові ціни. Об'єкти порівняння повинні бути однотипними.

Висновки і пропозиції стисло і чітко наводяться після всіх розрахунків на 1-2 сторінки. Вони виходять з проведеного в попередніх частинах аналізу. В пропозиціях необхідно наголосити конкретні заходи для покращення показників роботи підприємства, дати розрахунок потрібних для їх втілення додаткових коштів та вартості додатково отриманої продукції (наданих послуг), реалізація якої дасть можливість отримати додатковий прибуток.

Після завершення роботи по обробці матеріалу ЗВО оформлює курсову роботу. Титульний лист має реквізити, які наведені в додатку А. Далі приводиться зміст роботи і нумерація сторінок, з яких починається те чи інше питання.

При написанні тексту з правої сторони стандартного листа слід залишати поле розміром 10 мм, зліва, зверху і знизу - по 20мм. Сторінки, таблиці, діаграми нумеруються. Нумерація сторінок проводиться посередині без знака №. Назва і нумерація розділів і підрозділів повинна співпадати з написаною в змісті роботи. В нумерації перша цифра означає номер розділу, друга - підрозділу. Між ними стоїть крапка. Наприклад: 2.3., або 2.3.4.

В роботі допускаються тільки загальноприйняті скорочення: грн, ц, кг, га та інші. Щільність тексту повинна буди однаковою: до 30 рядків на сторінці,

надрукованих через два інтервали. Найменша висота шрифту 2,5 мм. Заголовки виконуються посередині сторінки великими літерами, підзаголовки маленькими літерами. Крапка в кінці заголовка не ставиться. Відстань між заголовками і текстом дорівнює 1-2 інтервали.

При переносі таблиці на другий лист зверху обов'язково пишуть "продовження таблиці...". Формули, приведені в роботі, нумерують аналогічно. Додатки до роботи позначають в правому верхньому куті листа словом «Додаток» і великою літерою української абетки, крім Г, Є, І, Ї, О, Ч. Наприклад: «Додаток А».

В тексті повинні бути посилання на використані джерела, матеріали з яких приводяться в роботі. В посиланні приводиться номер джерела згідно списку використаної літератури, номер сторінок, таблиць та ілюстрацій.

Обсяг курсової роботи не повинен перебільшувати 35-40 сторінок. Писати текст треба розбірливо, грамотно, чітко, не допускаючи різних скорочень слів в тексті, крім загальноприйнятих. В кінці роботи приводиться перелік використаної літератури, де позначається прізвище та ініціали автора, місце видання, назва видавництва, рік видання. Всі автори записуються в порядку абетки.

Робота підписується ЗВО і ставиться дата її виконання.

Виконану роботу ЗВО денної форми навчання здають на кафедру економіки підприємств, а ЗВО - заочники в деканат для перевірки та рецензування.

Якщо курсова робота виконана правильно, тема розкрита з достатньою повнотою, на неї дається позитивна рецензія і допуск до захисту, якщо ж в ній є суттєві недоліки - робота повертається на доробку. В цьому випадку ЗВО вносить в роботу виправлення, додатки, керуючись методичними вказівками та конкретними вказівками рецензента, зробленими на сторінках роботи. Доробка приводиться в кінці роботи /з переліком сторінок, до яких відноситься/. При цьому ніякі сторінки не замінюються, а тільки вносяться необхідні виправлення і доповнення.

Після позитивної рецензії робота допускається до захисту з попередньою оцінкою "задовільно", "добре" або "відмінно". При підготовці до захисту на основі рецензії ЗВО повинен звернути увагу на зауваження викладача, недоліки і помилки в роботі. При цьому необхідно опрацювати додаткову літературу, новий статистичний матеріал, поглибити розуміння недостатньо розроблених питань, продумати шляхи виправлення помилок в роботі, бути готовим відповісти в процесі захисту на питання по розробленій темі.

Для захисту ЗВО готує невелику усну доповідь на 5-6 хвилин, в якій обґрунтовує актуальність теми, показує основні задачі, які ставились в роботі, шляхи їх рішення і висновки.

Курсова робота захищається на кафедрі економіки підприємств з участю наукового керівника. Захист складається з доповіді ЗВО і відповідей на поставлені питання. Результат захисту оцінюється диференційовано ("відмінно", "добре", "задовільно") і заноситься в екзаменаційну відомість та в залікову книжку. Згідно встановленої оцінки виставляється кількість балів.

При виставленні оцінки враховується якість виконаної роботи, її науково-теоретичний рівень, зв'язок із практикою, ступінь самостійності в поданні матеріалу, оформлення роботи, мова та стиль подання, рецензія наукового керівника, виступ ЗВО на захисті, відповіді на питання по темі. При цьому оцінка на захисті може не співпадати з попередньою оцінкою в рецензії в залежності від підготовки студента до захисту, його виступу, відповідей на питання. Тільки при позитивній оцінці курсової роботи ЗВО допускається до іспиту з курсу "Економіка та організація аграрного сервісу". При незадовільній оцінці ЗВО повинен повторно написати курсову роботу і захистити її на позитивну оцінку, після чого він допускається до іспиту.

Методичні вказівки розроблені відповідно програми курсу "Економіка та організація аграрного сервісу" для неекономічних спеціальностей вищих навчальних закладів.

Тема 1. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Вступ.

1. Земля - головний засіб виробництва в сільському господарстві
2. Характеристика підприємства.
3. Ефективність використання земельних ресурсів.
4. Шляхи підвищення ефективності використання землі.

Висновки.

Використана література.

1. На основі вивчення літературних джерел показати значення землі, як головного засобу виробництва в сільському господарстві, її особливості, види родючості ґрунтів, дати поняття земельних ресурсів, сільгоспугідь, їх структури, земельного кадастру, показників економічної ефективності використання землі, їх розрахунку. Використовуючи статистичні дані привести земельну площу та її структуру в Україні, (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1. ЗАГАЛЬНА ЗЕМЕЛЬНА ПЛОЩА УКРАЇНИ
ТА ЇЇ СТРУКТУРА СТАНОМ НА _____

Види земельних угідь	Площа, млн га	Структура земельних угідь, %
Всього землі в т.ч. сільгоспугідь з них: рілля сіножаті пасовища багаторічні насадження інші сільгоспугіддя Інші землі		

Проаналізувати дані таблиці і дати висновки.

2. Надати інформацію про агрокліматичні умови регіону. Привести характеристику ґрунтів (кількість по типам, вміст гумусу, азоту, фосфору, кальцію, рельєф місцевості, рослинність). За даними районної метеостанції скласти таблицю кількості опадів і температури повітря (таблиця 2.1), дати висоту снігового покриття, напрямки вітру, вегетаційний період, джерела забезпечення водою.

Таблиця 2.1. СЕРЕДНЬОРІЧНІ ТА ПОМІСЯЧНІ ОПАДИ,
ТА ПОМІСЯЧНА ТЕМПЕРАТУРА ПОВІТРЯ

Роки	Місяці												В середньому за рік
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
20__	Кількість опадів, мм												
20__	Температура повітря, °С												
20__	Температура повітря, °С												
Середня Багаторічна	Температура повітря, °С												
20__	Температура повітря, °С												
20__	Температура повітря, °С												
20__	Температура повітря, °С												
Середня Багаторічна	Температура повітря, °С												

Приведені дані аналізуються, робляться висновки, як така кількість опадів і температура впливає на вирощування різних сільгоспкультур, наскільки ґрунтово-кліматичні умови сприятливі для вирощування окремих видів сільськогосподарських культур та розвитку тваринництва.

Приводяться економічні умови господарювання: відстань від місця збуту та переробки продукції, районного та обласного центру, характеристика доріг та інші.

Приводяться показники розміру господарства, які характеризують концентрацію виробництва (табл. 2.2).

Таблиця 2.2. ПОКАЗНИКИ РОЗМІРУ ВИРОБНИЦТВА В _____

Показники	20__ р.	20__ р.	20__ р.	В середньому по господарству
Валова продукція (в пост. цінах 20__ р.), тис. грн				
Грошова виручка від реалізації, тис. грн				
Площа сільгоспугідь, га				
Вартість основних фондів, тис. грн.				
Середньорічна чисельність працівників, чол.				
Середньорічна кількість худоби та птиці, ум. гол.				

При аналізі таблиці необхідно визначити, яке господарство за своїми розмірами: мале, середнє чи велике.

Після цього розкрити суть і значення спеціалізації сільгоспвиробництва.

Спеціалізація сільгоспвиробництва – це переважний розвиток однієї або кількох галузей у виробництві товарної продукції в окремих

господарствах. Розвиток цих галузей і виробництво відповідних продуктів визначають виробничий напрямок сільського господарства. Розрізняють зональну, господарську, внутрішньогосподарську та внутрішньогалузеву спеціалізацію. Визначається спеціалізація господарства по структурі грошової виручки за реалізовану продукцію (табл. 2.3).

Таблиця 2.3. ВИЗНАЧЕННЯ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ
ГОСПОДАРСТВА ЗА СТРУКТУРОЮ ГРОШОВОЇ ВИРУЧКИ

Галузь та види продукції	Грошова виручка			В середньому за 3 роки	Структура, %
	20_р.	20_р.	20_р.		
1	2	3	4	5	6
Зернові Соняшник Цукровий буряк Овочі Садівництво Виноградарство і т.д.					
Всього по рослинництву					
Молоко Яловичина Свинарство Вівчарство Птахівництво і т.д.					
Всього по тваринництву					
Всього по сільгоспвиробництву					
Праця інших галузей					
Всього по господарству					

Дається аналіз таблиці.

На основі проведених розрахунків визначається рівень спеціалізації, який виражається коефіцієнтом спеціалізації K_c .

$$K_c = \frac{100}{\sum_{i=1}^n P_i(2i-1)}$$

де P_i – частка i -ї галузі в сумі виручки від реалізації продукції;

i – порядковий номер галузі у ранжированому ряді за її часткою у виразі від реалізації продукції.

Господарства з низьким рівнем спеціалізації мають коефіцієнт до 0,20, з середнім – від 0,21 до 0,40, з високим – від 0,41 до 0,60. Коефіцієнт вище 0,60 мають підприємства з поглибленою спеціалізацією.

Залежно від рівня спеціалізації аграрних підприємств, кількості головних і додаткових галузей та їх співвідношення розрізняють кілька типів спеціалізованих господарств.

Вузькоспеціалізовані господарства мають переважно одну головну галузь, продукція якої в структурі товарної продукції складає 80-90%. Вузькоспеціалізовані господарства визначаються високою концентрацією виробництва, високим рівнем механізації і автоматизації виробничих процесів, застосуванням найбільш прогресивних технологій, що сприяє підвищенню продуктивності праці і зниженню собівартості продукції.

Глибоко спеціалізовані господарства мають одну головну, 3-4 додаткові і кілька підсобних товарних галузей. Головна галузь, що визначає спеціалізацію господарства, забезпечує понад 50% грошових надходжень від реалізації товарної продукції.

У спеціалізованих господарствах розвиваються дві головні галузі, які забезпечують 60-70% грошових надходжень від реалізації продукції, а також 3-4 додаткові.

Господарства комбінованої спеціалізації мають у своєму складі 3 головні галузі, які забезпечують понад 75% грошових надходжень від реалізації товарної продукції, а також 3-4 додаткові.

Назва спеціалізованого господарства утворюється від назви головних галузей, які відповідно мають найбільшу частку в структурі товарної продукції і визначають спеціалізацію.

Далі приводиться характеристика земельних ресурсів господарства.

Землі сільськогосподарського призначення включають різні за продуктивністю угіддя. Структура земельних угідь залежить від зональних особливостей і характеризує якість землі як засобу виробництва в сільському господарстві. У складі земельних угідь найбільшу цінність мають рілля і багаторічні насадження: із підвищенням їх частки підвищується якість і ефективність використання земельних ресурсів.

В таблиці 2.4 приводиться склад і структура земельних угідь господарства.

Таблиця 2.4. СКЛАД І СТРУКТУРА ЗЕМЕЛЬНИХ УГІДЬ В

Види угідь	20_р.		20_р.		20_р.	
	га	%	га	%	га	%
Загальна земельна площа						
В т.ч. сільгоспугіддя						
з них: рілля						
багаторічні насадження						
сінокоси						
пасовища						
інші угіддя						
Площа лісу						
Зариблені пруди						
Інші землі						

Після аналізу таблиці робляться висновки.

При інших рівних умовах ефективність використання земельних ресурсів зростає, якщо підвищується питома вага сільгоспугідь. Разом з тим і

ці угіддя по своєму складу і продуктивності не однорідні. Найбільшу вартість мають рілля та багаторічні культурні насадження (сади, виноградники, ягідники). На них виробляється переважна кількість валової і товарної продукції сільського господарства. Тому збільшення їх частки в структурі всіх сільгоспугідь покращує, як правило, кінцеві результати господарської діяльності.

При аналізі фактичних даних за кілька років треба визначити кількісні зміни в землекористуванні, виявити, площа яких конкретно земельних угідь збільшилась, або зменшилась, за рахунок чого пройшли ці зміни, зробити висновки відносно характеру трансформації земельного фонду. Збільшення площ більш продуктивних угідь за рахунок менш продуктивних (наприклад пасовищ – за рахунок залежей та перелогів, ріллі – за рахунок сіножатей і пасовищ) говорить про те, що в господарстві трансформація земельних ресурсів має позитивний характер і відповідає принципам раціонального земле використання.

Приводиться структура посівних площ (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5. ПОСІВНІ ПЛОЩІ ТА ЇХ СТРУКТУРА В

Культура	Площа, га			В середньому за 3 роки	Питома вага, %
	20_р.	20_р.	20_р.		
1	2	3	4	5	6
Зернові і бобові без кукурудзи В т.ч. озимі зернові з них: пшениця ... Ярові зернові без кукурудзи з них: ячмінь ... Зернобобові з них: горох ...					
Кукурудза на зерно					
Інші зернові Всього зернових					
Соняшник ... Всього технічних					
Картопля					
Овочі відкритого ґрунту, в т.ч.: томати					
Всього овочів та картоплі					
Кормові ... Всього кормових					
Всього посівів					

На основі даних таблиці робляться висновки.

Слід звернути увагу, чи відповідає структура посівних площ спеціалізації господарства, чи оптимально розроблені сівозміни, чи є пари і яка їх питома вага тощо.

На основі аналізу структури посівних площ за кілька років слід зробити висновки про якісні та кількісні зміни в співвідношенні вирощуваних в господарстві культур і маючи цю інформацію зробити висновки про вплив даного фактору на ефективність використання землі. Так, розширення посівних площ під врожайними інтенсивними культурами є однією з необхідних умов більш раціонального використання земельного фонду.

Далі визначається забезпеченість підприємства виробничими фондами та трудовими ресурсами (таблиця 2.6)

Таблиця 2.6. ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ВИРОБНИЧИМИ ФОНДАМИ ТА ТРУДОВИМИ РЕСУРСАМИ

Показники	20_р.	20_р.	20_р.	20_р. в % до 20_р.
<u>Вихідні дані.</u> Площа сільгоспугідь, га Основні виробничі фонди с.-г. призначення, тис. грн Витрати праці всього, тис. люд.-год. Кількість робітників, зайнятих в виробництві, чол.				
<u>Розрахункові дані.</u> <i>Припадає на 100га сільгоспугідь:</i> - основних виробничих фондів с.-г. призначення, тис. грн; - затрат праці, тис. люд.-год. <i>Припадає на 1 середньорічного робітника:</i> - основних с.-г. виробничих фондів, грн; - сільгоспугідь, га				

Дані таблиці аналізуються і приводиться висновки.

3. Для даного підприємства приводиться характеристика ґрунтів, особливості рельєфу, бонітування. Визначається трансформація земельного фонду і сільгоспугідь, причини, які до цього привели.

Визначається інтенсивність використання земельних ресурсів та рівень освоєння земель в господарстві (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1. РІВЕНЬ ОСВОЄННЯ ЗЕМЛІ

Показники	20_р.	20_р.	20_р.
Питома вага:			
- сільгоспугідь в загальній земельній площі;			
- ріллі в сільгоспугіддях;			
- обробленої землі (рілля + багаторічні насадження) в сільгоспугіддях;			
- посівів в площі ріллі			
- зрошуваних земель в площі сільгоспугідь;			
- інтенсивних культур в площі посіву.			
Коефіцієнт повторного використання землі			

За результатами розрахунків робиться висновок.

При аналізі і оцінці показників рівня інтенсивності використання землі в динаміці слід виходити з того, що з підвищенням питомої ваги сільгоспугідь в загальній земельній площі, а багаторічних культурних насаджень, ріллі та меліорованих земель – в загальній площі сільгоспугідь, із збільшенням долі інтенсивних культур в структурі посівів і з підвищенням коефіцієнту повторного використання землі зростають можливості збільшення виробництва сільгосппродукції. Таким чином, обґрунтоване підвищення інтенсивності використання землі слід вважати позитивним явищем в господарській діяльності.

Приводяться існуючі та запропоновані сівозміни.

Дається характеристика системи сівозміни, структури багаторічних насаджень, характеристика та економічна оцінка структури посівних площ, яка існує, і запропонована (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2. ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА СТРУКТУРИ ПОСІВНИХ ПЛОЩ

Показники	Існуюча структура	Запропонована структура	Запропонована до існуючої, %
Вироблено на 100 га посіву: валової продукції, грн чистого доходу, грн прибутку, грн зерна, ц кормових одиниць, ц перетравного протеїну, ц			
Вироблено перетравного протеїну, на 1 ц к.о., г Собівартість 1 ц, грн зерна кормових одиниць			
Витрати праці, люд-год на: - 1 га посіву; - 1 ц кормових одиниць; - 1 ц зерна.			

Після цього розраховуються натуральні та вартісні показники економічної ефективності використання землі (таблиця 3.3)

Таблиця 3.3. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ
ЗЕМЛІ В _____

Показники	20_р.	20_р.	20_р. до 20_р. в %
Врожайність, ц/га: Зернових; цукрових буряків; овочів; ... Вироблено на 100га сільгоспугідь, ц: молока; м'яса ВРХ. Вироблено на 100 га ріллі, ц: м'яса свиней Вироблено на 100 га посіву зернових: м'яса птиці, ц; яєць, тис. шт.. Вироблено на 100 га сільгоспугідь, грн: валової продукції; валового доходу; чистого доходу; прибутку.			

В аналізі підкреслити причини відхилень.

Слід мати на увазі, що з ростом урожайності сільгоспкультур і обсягу тваринницької продукції, із збільшенням виробництва валової і товарної продукції, валового доходу та прибутку на одиницю площі збільшується економічна ефективність використання землі. Важливо, щоб спостерігалась стала тенденція до такого підвищення. Аналізуючи показники ефективності в динаміці, треба прослідкувати, чи є залежність між зростанням рівня інтенсивності використання землі та рівнем її продуктивності. Така залежність повинна видержуватись при раціональному господарюванні.

Остаточний висновок про досягнутий рівень економічної ефективності використання землі в господарстві можна зробити лише порівнявши отриманні показники з аналогічними даними по району.

4. На основі проведеного в попередніх частинах курсової роботи аналізу, вивчення літературних джерел, знайомства з передовим досвідом визначити основні напрямки та шляхи підвищення ефективності використання земельних угідь.

Основну увагу слід приділити виявленню трансформації земель, переходу угідь до більш продуктивних, впровадженню, науково-обґрунтованих сівозмін, використанню нових, перспективних сортів та

гібридів, інтенсивних технологій, прогресивних систем добрив, захисних заходів, обробці ґрунту, меліорації земель, боротьбі з ерозією ґрунтів та ін.

ТЕМА 2. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

Вступ

1. Народногосподарське значення зерна, її його розвиток та розміщення.
2. Характеристика природних та економічних умов сільгоспідприємства.
3. Рівень та перспективи розвитку зерна, їх вплив на економіку підприємства
4. Економічна ефективність виробництва зерна.
5. Шляхи підвищення економічної ефективності виробництва зерна в підприємстві.

Висновки

Список використаних джерел

Додатки

У вступі необхідно обґрунтувати актуальність даної теми виходячи з проблем галузі у зерновиробництві України та області. Треба також назвати об'єкт дослідження, методи, які використовуються, визначити мету курсової роботи, джерела матеріалів, які будуть використані при розрахунку.

1. В розділі базуючись на вивчені літературних джерел необхідно показати вирішальне народногосподарське значення вирощування зернових культур для розвитку всіх галузей сільського господарства. Слід підкреслити, що зернове господарство є основою сільськогосподарського виробництва, а рівень його розвитку – одним з найважливіших показників стану економіки країни, який безпосередньо впливає на матеріальний добробут населення. Зерно є цінним і незамінним продуктом харчування, воно становить основу продовольчого фонду, воно необхідне для задоволення потреб тваринництва, для постачання сировини багатьом галузям переробної промисловості, для створення і поповнення державних запасів і резервів, що використовуються в надзвичайних обставинах. Це важливий експортний продукт. Рівень виробництва зерна на душу населення є важливим показником економічного розвитку країни, від якого залежить вирішення багатьох завдань сільськогосподарського виробництва. В розділі приводяться норми наукового та фактичного споживання хліба і хлібних продуктів у країні, висвітлюються основні райони вирощування зерна в Україні, дається динаміка посівних площ, валових зборів, врожайності (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1. РІВЕНЬ РОЗВИТУ ЗЕРНА В УКРАЇНІ

ПОКАЗНИКИ	20__р.	20__р.	20__р.
Площа посіву, млн га			
Валовий збір, млн т			
Врожайність, ц/га			
Виробництво зерна на душу населення, кг			

2. При розкритті цього питання керуватись вказівками викладеними у темі 1.

3. Місце культури в економіці господарства визначається співставленням показників, що характеризують господарство в цілому, та вирощування окремих культур. Рівень розвитку показує співвідношення показників, взятих не менше ніж за три роки.

На матеріалах звітів господарства показати місце культури в економіці господарства (таблиця 3.1) та рівень її розвитку (таблиця 3.2).

Таблиця 3.1. МІСЦЕ ЗЕРНОВИХ В ЕКОНОМІЦІ ГОСПОДАРСТВА

Показники	По господарству			По зернових			Зернові до господарства		
	20__р	20__р	20__р	20__р	20__р	20__р	20__р	20__р	20__р
Площа посіву, га									
Вартість валової продукції, тис. грн									
Вартість реалізованої продукції, тис. грн									
Виробничі витрати, тис. грн									
Прибуток, тис. грн									

Таблиця 3.2 РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ЗЕРНОВИХ В _____

Показники	20__р	20__р	20__р	20__р до 20__р в %
Площа га				
Врожайність, ц/га				
Валовий збір ц				

На основі приведених даних слід зробити висновки, показати, що зернова культура це основна культура господарства. Вона розвивається на основі дальшої інтенсифікації, що забезпечує збільшення виробництва зерна переважно за рахунок підвищення врожайності. Посівні площі збільшуються (скорочуються) і це теж впливає на збільшення (зменшення) виробництва зерна. Слід висвітлити провідну роль культури в вартості реалізованої продукції і отриманні прибутку господарства.

Всі економічні показники ефективності в рослинництві залежать від врожайності. Для обґрунтування врожайності в рослинництві використовують різні методи, зокрема метод корективки базисної

врожайності, метод найменших квадратів тощо. З допомогою ЕОМ розраховують планову врожайність на найближчі 5 років, використовуючи динаміку врожайності за останні десять років. Планова врожайність буде реальною при виконанні наміченої системи агротехнічних заходів по культурі. Суттєве значення в підвищенні середньої врожайності всіх зернових культур має зміна структури посівних площ. Збільшення питомої ваги більш урожайних при зменшенні низькопродуктивних культур дозволяє збільшити врожайність на 10-15 % і більше.

Різні фактори інтенсифікації по-різному підвищують врожайність зернових культур. Так, орієнтовано при вирощуванні зернових без зрошення врожайність збільшується:

- при використанні системи добрив – на 23%
- за рахунок використання системи обробки ґрунту – на 10%
- при використанні перспективних сортів – на 11%
- за рахунок раціональних попередників – на 18%
- погодні умови дозволять збільшити врожайність – на 29%
- взаємодія інших різних не облікованих факторів – на 9%

В умовах зрошення врожайність орієнтовано підвищується:

- за рахунок раціональних режимів зрошення – на 30%
- при раціональній системі обробітку ґрунту – на 2%
- при використанні системи добрив – на 30%
- за рахунок перспективних сортів – на 15%
- при використанні раціональних попередників – на 4%
- погодні умови дозволять підвищити врожайність – на 10 %
- взаємодія інших різних не облікованих факторів підвищує

врожайність на 9 %

Приведену структуру участі факторів інтенсифікації підвищення врожайності зернових слід приймати до уваги при проектуванні перспектив розвитку культури (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

Показники	Роки			
	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р.
Площа га				
Врожайність ц				
Валовий збір ц				
Рівень товарності %				

В текстовій частині пояснити, чому зміниться площа посіву, які конкретно фактори приведуть до зміни врожайності, валових зборів, що вплине на зміну рівня товарності.

4. Розкрити поняття економічної ефективності сільгоспвиробництва та розрахувати її показники.

Економічна ефективність показує кінцевий корисний ефект від застосування засобів виробництва і живої праці, а також сукупних її

вкладень. Розрізняють поняття «ефект» та «економічна ефективність». Ефект – це результат тих чи інших заходів, здійснюваних у сільськогосподарському виробництві. Він характеризується в рослинництві збільшенням урожайності сільгоспкультур.

Економічна ефективність виробництва визначається відношенням одержаних результатів до витрат засобів виробництва і живої праці. Вона означає одержання максимальної кількості продукції з одного гектара земельної площі в рослинництві при найменших затратах праці і коштів на виробництво одиниці продукції.

При розрахунках використовуються звіти господарства.

Вихідні дані приведені в таблиці 4.1.

Таблиця 4.1. ВИХІДНІ ДАНІ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА

Показники	Культура		
	20__р	20__р	20__р
Посівна площа, га			
Валовий збір, ц			
Прямі витрати праці всього, тис. люд.год			
Виробничі витрати всьог, тис.грн.			
Кількість реалізованої продукції, ц			
Виручка від реалізації, тис.грн.			
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.			
Прибуток, тис.грн.			
Площа з якої реалізована продукція, га			

Розрахунки економічної ефективності виробництва приведені в таблиці 4.2.

Таблиця 4.2. ПОКАЗНИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА В _____

Показники	20__р	20__р	20__р
Врожайність ц/га			
Собівартість 1 ц, грн.			
- виробнича			
- реалізованої продукції			
Середня ціна реалізації, грн./ц			
Прибуток, грн на:			
- 1 ц реалізованої продукції			
- 1 га площі з якої реалізована продукція			
Рівень рентабельності %			

На основі проведених розрахунків зробити висновки, висвітлити причини збільшення економічної ефективності культури.

5. Розкрити шляхи підвищення економічної ефективності виробництва зерна. Звернути увагу на використання ресурсо- та енергозберігаючої технології, поліпшення використання землі, підвищення її родючості;

впровадження комплексної механізації та автоматизації виробництва; поглиблення спеціалізації і концентрації виробництва на основі міжгосподарської кооперації і агропромислових інвестицій; раціональне використання основних фондів і трудових ресурсів; впровадження інтенсивних технологій та індустріальних методів виробництва; підвищення якості збереження виробленої продукції; широке використання прогресивних форм організації виробництва і оплати праці; розвиток сільськогосподарського виробництва на основі різноманітних форм власності і видів господарювання; використання нових сортів та гібридів; використання добрив, підвищення матеріальної зацікавленості робітників та інше. До рекомендації додати конкретні реальні розрахунки посилаючись на матеріали і дослідження, приведені в попередніх розрахунках курсової роботи.

Розрахувати додатковий валовий збір (ВЗдод.):

$$\text{ВЗдод} = (\text{У2} - \text{У1}) \text{Спос} , \text{ де}$$

У1, У2 – врожайність культури до і після впровадження заходів;

Спос – площа посіву культури;

Знайти додаткову валову продукцію (ВПдод):

$$\text{ВПдод} = \text{ВЗдод} \cdot \text{Ц} , \text{ де}$$

Ц – ціна реалізації одного центнера;

Визначити додатковий прибуток (Пдод) який може бути отриманий при реалізації заходів:

$$\text{Пдод} = (\text{Ц} - \text{З}) \cdot \text{ВЗдод} , \text{ де}$$

З – витрати на виробництво одиниці продукції , грн.

Ц – ціна реалізації одного центнера;

Річний економічний ефект від впровадження інтенсивної технології вирощування культури (Е) розраховують за формулою:

$$\text{Е} = (\text{ВПі} - \text{Зі}) - (\text{ВПзв} - \text{Ззв}) , \text{ де}$$

ВПзв, ВПі – вартість валової продукції при звичайній та інтенсивній технології

Ззв, Зі – витрати на виробництво при звичайній та інтенсивній технології з розрахунку на 1 га.

У висновку необхідно дати оцінку ефективності виробництва зерна.

В кінці курсової роботи наводиться перелік використаних літературних джерел і додатки.

ТЕМА 3. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ЦУКРОВОГО БУРЯКУ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

Вступ

1. Народногосподарське значення цукрового буряку, його розвиток та розміщення.
2. Характеристика природних та економічних умов сільгосп підприємства.
3. Рівень та перспективи розвитку цукрового буряку, його вплив на економіку підприємства.
4. Економічна ефективність виробництва цукрового буряку.
5. Шляхи підвищення економічної ефективності виробництва цукрового буряку в підприємстві.

Висновки.

Список використаних джерел.

Додатки.

У вступі необхідно обґрунтувати актуальність даної теми виходячи з проблем у виробництві цукрового буряку в області. Треба також назвати об'єкт дослідження, методи, які використовуються для дослідження, визначити мету курсової роботи, літературні джерела та звіти господарств, які будуть використані.

1. В розділі базуючись на вивченні літературних джерел, необхідно показати народногосподарське значення вирощування цукрового буряку, як сировини для виробництва продуктів харчування, вплив виробництва цукрового буряку на економіку України. Слід підкреслити, що цукровий буряк – майже єдине джерело сировини для цукрової промисловості країни. Це цінна кормова культура, при використанні якої, крім цукру, одержують з гектару посіву близько 72 ц.к.о. Вирощування цукрового буряку підвищує культуру землеробства, вони є кращим попередником для ярих зернових у сівозміні.

Цукор є важливим експортним продуктом, що користується великим попитом на світовому ринку.

В розділі проводяться норми наукового та фактичного споживання цукру, висвітлюються основні райони вирощування цукрового буряку в Україні, дається динаміка посівних площ, валових зборів, врожайності (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1. РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА ЦУКРОВОГО БУРЯКУ В УКРАЇНІ

Показники	20__р	20__р	20__р
Площа посіву млн га			
Валовий збір млн т			
Врожайність т/га			
Виробництво цукру на душу населення, кг			

2. При розкритті цього питання керуватися вказівками викладеними в темі 1.

3. Місце культури в господарстві визначається співставленням показників, що характеризують господарство в цілому та вирощування цукрового буряку. Рівень розвитку характеризується співвідношенням показників, вибраних не менше ніж за три роки.

За матеріалами річних звітів господарства визначається місце цукрового буряку в економіці господарства (таблиця 3.1) та рівень його розвитку (таблиця 3.2).

Таблиця 3.1. МІСЦЕ ЦУКРОВОГО БУРЯКУ В ЕКОНОМІЦІ ГОСПОДАРСТВА

Показники	По господарству			По культурі			Культура до господарства		
	20__р.	20__р.	20__р.	20__р.	20__р.	20__р.	20__р.	20__р.	20__р.
Площа посіву, га									
Витрати праці, тис.люд.-год.									
Вартість валової продукції, тис. грн									
Вартість реалізованої продукції, тис.грн									
Виробничі витрати, тис.грн									
Прибуток, тис.грн									

Таблиця 3.2. РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА ЦУКРОВОГО БУРЯКУ

Показники	20__р.	20__р.	20__р.	20__р. до 20__р. в %
Площа, га				
Врожайність, ц/га				
Валовий збір, ц.				

На основі приведених даних роблять висновки. Слід показати, що цукрові буряки – важлива культура господарства. Її розвиток в господарстві потребує подальшої інтенсифікації виробництва, що дає можливість підвищити врожайність і довести її до врожайності в розвинутих країнах Європи. Зміна посівних площ впливає на валове виробництво цукрового буряку. Культура значно впливає на вартість реалізованої продукції та отримання прибутку господарством.

Далі слід обґрунтувати врожайність цукрового буряку на найближчі п'ять років, тому що від врожайності залежать всі показники економічної ефективності. Для цього використовуються різні методи. В курсовій роботі пропонується використати динаміку врожайності за останні десять років і з допомогою ЕОМ зробити необхідні розрахунки. Врожайність на перспективу буде реальною при використанні наміченої системи заходів, пов'язаних з

виращуванням культури, використанням різних факторів інтенсифікації виробництва.

При проектуванні перспектив розвитку цукрового буряку необхідно виділити фактори інтенсифікації та їх вплив на підвищення врожайності, в тому числі способи обробітку ґрунту, які можуть збільшити врожайність до 20%; підвищення родючості ґрунту - від 23% до 40%; протруєння і бактеризація насіння – на 7% та інші.

Структуру участі факторів інтенсифікації підвищення врожайності цукрового буряку слід приймати до уваги при проектуванні перспектив розвитку культури (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЦУКРОВОГО БУРЯКУ

Показники	Роки				
	20__р	20__р	20__р	20__р	20__р
Площа, га					
Врожайність, ц					
Валовий збір, ц					
Рівень товарності, %					

Проаналізувати таблицю, встановити залежність між посівною площею, валовим збором та урожайністю цукрового буряку, пояснити чому зміниться площа посіву, які конкретно фактори приведуть до зміни врожайності, валових зборів, що вплине на рівень товарності.

4. Розкрити поняття економічної ефективності сільгоспвиробництва та розрахувати її показники при виращуванні цукрового буряку.

Економічна ефективність означає результативність виробничого процесу. Розрізняють поняття «ефект» та «економічна ефективність». Ефект – це результат того чи іншого процесу, він втілюється найчастіше в обсягах виробництва. Економічна ефективність виробництва характеризує співвідношення результатів виробництва до витрат ресурсів і означає одержання максимальної кількості продукції при найменших витратах ресурсів та її виробництво.

При визначенні економічної ефективності слід користуватися звітами господарств. Вихідні дані для розрахунків приведені в таблиці 4.1.

Розрахунки економічної ефективності виробництва цукрового буряку приведені в таблиці 4.2.

Таблиця 4.1. ВИХІДНІ ДАНІ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ЦУКРОВОГО БУРЯКУ

Показники	20__р	20__р	20__р
Посівна площа, га			
Валовий збір, ц			
Виробничі витрати всього, тис.грн.			
Кількість реалізованої продукції, ц			
Виручка від реалізації, тис.грн.			
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.			
Прибуток тис.грн.			
Площа з якої реалізована продукція, га			

Таблиця 4.2. ПОКАЗНИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ
ВИРОБНИЦТВА ЦУКРОВОГО БУРЯКУ

Показники	20 р	20 р	20 р
Врожайність, ц/га			
Прямі витрати праці на 1 ц, люд.год.			
Собівартість, грн.:			
- виробнича			
- повна			
Середня ціна реалізації грн./ц			
Прибуток грн. на:			
- 1 ц реалізованої продукції			
- 1 га площі з якої реалізована продукція			
6. Рівень рентабельності, %			

На основі проведених розрахунків зробити висновки, висвітлити причини збільшення або зменшення економічної ефективності цукрового буряку.

5. Розкрити шляхи підвищення економічної ефективності виробництва цукрового буряку. Особливу увагу слід приділити інтенсифікації галузі. У господарствах України необхідно здійснювати такі основні заходи щодо збільшення виробництва цукрових буряків:

- впровадження системи машин для комплексної організації буряківництва;
- повне забезпечення мінеральними добривами;
- дальший розвиток селекції і поліпшення насіння цукрових буряків;
- удосконалення технології та організації їх виробництва та розвиток агропромислової інтеграції в буряково-цукровому підкомплексі АПК та інше.

Рекомендації підкріпити конкретними реальними розрахунками посиляючись на матеріали досліджень, проведених в попередніх розділах курсової роботи.

Розрахувати додатковий валовий збір (ВЗдод):

$$ВЗдод = (У_2 - У_1)S_{пос} , де$$

У₁, У₂ – врожайність цукрового буряку до і після впровадження заходів;

S_{пос} – площа посіву цукрового буряку;

Знайти додаткову валову продукцію (ВПдод):

$$ВПдод = ВЗдод \cdot Ц , де$$

Ц – ціна реалізації одного центнера цукрового буряку;

Визначити додатковий прибуток (Пдод), який може бути отриманий при реалізації заходів:

$$Пдод = (Ц - 3) \cdot ВЗдод , де$$

З – витрати на виробництво одиниці продукції, грн.

Ц – ціна реалізації одного центнера цукрового буряку;

Річний економічний ефект від впровадження інтенсивної технології вирощування цукрового буряку (Е) розраховують за формулою:

$$E = (ВПі - Зі) - (ВПзв - Ззв), \text{ де}$$

ВПзв, ВПі – вартість валової продукції при звичайній та інтенсивній технології

Ззв, Зі – витрати на виробництво при звичайній та інтенсивній технології з розрахунку на 1 га.

У висновку необхідно дати оцінку ефективності виробництва зерна.

В кінці курсової роботи наводиться перелік використаних літературних джерел і додатки.

ТЕМА 4. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПІДВИЩЕННЯ

Вступ

6. Народногосподарське значення соняшнику, його розвиток та розміщення.
7. Характеристика природних та економічних умов сільгоспідприємства.
8. Рівень та перспективи розвитку соняшнику, його вплив на економіку підприємства.
9. Економічна ефективність виробництва соняшнику.
10. Шляхи підвищення економічної ефективності виробництва соняшнику в підприємстві.

Висновки.

Список використаних джерел.

Додатки.

У вступі необхідно обґрунтувати актуальність даної теми виходячи з проблем у виробництві соняшнику в області. Треба також назвати об'єкт дослідження, методи, які використовуються для дослідження, визначити мету курсової роботи, літературні джерела та звіти господарств, які будуть використані.

1. В цьому розділі на основі вивчення літературних джерел необхідно розкрити народногосподарське значення вирощування соняшнику, як основної олійної культури в Україні. Олія широко використовується в харчовій, текстильній, лакофарбовій, авіаційній та інших галузях промисловості, а також медицині. В процесі олійного виробництва одержують цінні відходи – макуху і шрот, що є високопоживним кормом для продуктивної худоби. Кілограм соняшникової макухи містить 115 к.о. і 357 г. перевареного протеїну. Крім того, соняшник – добрий медонос. Насіння

соняшнику – важливий експортний продукт, який користується великим попитом на світовому ринку. Виробництво соняшнику має великий вплив на економіку України.

В розділі приводяться норми наукового та фактичного споживання олії, висвітлюються основні райони вирощування соняшнику в Україні, динаміка посівних площ, валових зборів, врожайності (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1. РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ В УКРАЇНІ

Показники	20__р	20__р	20__р
Площа посіву, млн.га			
Валовий збір, млн.т			
Врожайність, ц/га			
Виробництво олії на душу населення, кг			

2. При розкритті цього питання керуватися вказівками викладеними в темі 1.

3. Місце культури в господарстві визначається співставленням показників, що характеризують господарство в цілому та вирощування соняшнику. Рівень розвитку характеризується співвідношенням показників, вибраних за трирічний період. За матеріалами річних звітів господарства визначається місце соняшнику в економіці господарства (таблиця 3.1) та рівень його розвитку (таблиця 3.2).

Таблиця 3.1. МІСЦЕ СОНЯШНИКУ В ЕКОНОМІЦІ ГОСПОДАРСТВА

Показники	По господарству			По культурі			Культура по господарству		
	20__р	20__р	20__р	20__р	20__р	20__р	20__р	20__р	20__р
Площа посіву, га									
Вартість валової продукції, тис. грн									
Вартість реалізованої продукції, тис.грн									
Виробничі витрати, тис. грн									
Прибуток, тис.грн									

Таблиця 3.2. РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ

Показники	20__р.	20__р.	20__р.	20__р. до 20__р. в %
Площа, га				
Врожайність, ц/га				
Валовий збір, ц				

На основі приведених даних роблять висновки. Слід показати, що соняшник – важлива культура господарства. Її розвиток в господарстві потребує подальшого інтенсивного розвитку. Інтенсифікація дозволить підвищити врожайність і довести її до біологічно можливої. Зміна посівних площ впливає на валове виробництво соняшнику, від яких залежить виручка від реалізації та отриманий господарством прибуток.

Далі слід обґрунтувати врожайність соняшнику на найближчі п'ять років, тому що від врожайності залежать всі показники економічної ефективності. Для цього можна користуватись різними методами. Один з них рекомендується в курсовій роботі. Згідно розробленій програмі розрахунків використовується динаміка врожайності за останні десять років і з допомогою методу найменших квадратів встановлюються не тільки тенденції, а і кількісні вирази, що змінюються в часі.

Врожайність на перспективу буде реальною при використанні наміченої системи заходів, пов'язаних з вирощуванням культури, використанням різних факторів інтенсифікації виробництва.

Проектуючи перспективи розвитку соняшнику необхідно виділити фактори інтенсифікації та їх вплив на підвищення врожайності. Структуру участі факторів інтенсифікації підвищення врожайності соняшнику слід прийняти до уваги при проектуванні перспектив розвитку культури (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ

Показники	Роки				
	20__р	20__р	20__р	20__р	20__р
Площа, га					
Врожайність, ц					
Валовий збір, ц					
Рівень товарності, %					

Слід проаналізувати таблицю, встановити залежність між посівною площею, валовим збором насіння соняшнику, пояснити чому зміниться площа посіву, які конкретно фактори приведуть до зміни врожайності, валових зборів, що вплине на рівень товарності.

4. Розкрити поняття економічної ефективності сільгоспвиробництва та розрахувати її показники при вирощуванні соняшнику.

В цьому розділі необхідно пояснити сутність понять “ефект” та “економічна ефективність” підкреслити, що ефект означає результат того чи іншого процесу, який втілюється в основному в обсягах виробництва.

Економічна ефективність виробництва характеризує співвідношення результатів виробництва до витрат ресурсів і означає одержання максимальної кількості продукції при найменших витратах ресурсів на її виробництво.

Економічна ефективність розраховується на основі даних, приведених в річних звітах господарства і виписаних в окрему таблицю (таблиця 4.1).

Таблиця 4.1. ВИХІДНІ ДАНІ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ

Показники	Культура		
	20__р	20__р	20__р
Посівна площа, га			
Валовий збір, ц			
Прямі витрати праці всього, тис. люд.-год			
Виробничі витрати всього, тис. грн			
Кількість реалізованої продукції, ц			
Виручка від реалізації, тис. грн			
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн			
Прибуток, тис. грн			
Площа, з якої реалізована продукція, га			

Розрахунок економічної ефективності виробництва соняшнику приведені в таблиці 4.2.

Таблиця 4.2. ПОКАЗНИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ

Показники	Культура		
	20__р	20__р	20__р
Врожайність, ц/га			
Прямі витрати праці на 1 ц, люд.-год.			
Собівартість, грн:			
- виробнича			
- повна			
Середня ціна реалізації, грн/ц			
Прибуток, грн. на:			
- 1 ц реалізованої продукції			
1 га площі з якої реалізована продукція			
Рівень рентабельності, %			

На основі проведених розрахунків зробити висновки, показати причини збільшення або зменшення економічної ефективності вирощування соняшнику.

5. Розкрити шляхи підвищення економічної ефективності виробництва насіння соняшнику. Особливу увагу слід приділити інтенсифікації галузі, яку можна здійснювати різними шляхами:

- раціональне розміщення і концентрація посівів;
- впровадження високоврожайних і високоолійних сортів та індустріальної технології;
- селекція, створенням сортів, стійких проти найбільш поширених хвороб і шкідників;
- підвищення культури землеробства;
- вдосконалення технології вирощування;
- впровадження досягнень науки і передової технології та інше.

До рекомендацій слід додати конкретні реальні розрахунки, пов'язані з матеріалами досліджень, проведених в попередніх розділах курсової роботи. Для цього треба розрахувати:

- додатковий валовий збір (ВЗдод.):

$$\text{ВЗдод} = (\text{У2}-\text{У1})\text{Спос}, \text{ де}$$

У1, У2 – врожайність соняшнику до і після впровадження запропонованих заходів;

Спос – площа посіву соняшника, га.

- додаткову валову продукцію (ВПдод):

$$\text{ВПдод} = \text{ВЗдод} \cdot \text{Ц}, \text{ де}$$

Ц – ціна реалізації одного центнера соняшника;

- додатковий прибуток (Пдод):

$$\text{Пдод} = (\text{Ц}-\text{З}) \cdot \text{ВЗдод}, \text{ де}$$

З – витрати на виробництво 1 ц соняшнику, грн.;

- річний економічний ефект від впровадження інтенсивної технології вирощування соняшнику (Е):

$$\text{Е} = (\text{ВПі} - \text{Зі}) - (\text{ВПзв} - \text{Ззв}), \text{ де}$$

ВПзв, ВПі – вартість валової продукції при звичайній та інтенсивній технології

Ззв, Зі – витрати на виробництво при звичайній та інтенсивній технології з розрахунку на 1 га.

У висновку необхідно дати оцінку ефективності виробництва соняшнику.

В кінці курсової роботи наводиться перелік використаних літературних джерел і додатки.

ТЕМА 5. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ОВОЧІВ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

Вступ.

1. Народногосподарське значення овочів, їх розвиток і розміщення.
2. Характеристика природних та економічних умов сільгосп підприємства.
3. Рівень та перспективи розвитку овочів, їх вплив на економіку.
4. Економічна ефективність виробництва овочів.
5. Шляхи підвищення економічної ефективності виробництва овочів на підприємстві.

Висновки.

Список використаної літератури.

Додатки.

У вступі необхідно обґрунтувати актуальність вибраної теми виходячи з проблеми виробництва овочів в області та Україні. Слід визначити об'єкт дослідження, назвати методи дослідження, які будуть використані при написанні курсової роботи. Необхідно також зробити посил на звіти господарства, які будуть використані в роботі, на літературні джерела.

1. В розділі на основі літературних джерел розкрити народногосподарське значення овочівництва, як важливої галузі с.-г. виробництва, що постачає населенню нашої країни незамінні продукти харчування. Овочі багаті на вітаміни, мінеральні речовини, каротин, а деякі з них на фітонциди. Вони забезпечують нормальний розвиток і функціонування організму людини, підвищують її стійкість до хвороб. Овочівництво добре поєднується з тваринництвом. Виробництво овочів має свої особливості: воно ґрунтується на вирощуванні широкого спектру овочевих культур, розміщення яких зумовлюється природними і економічними умовами, із врахуванням їх біологічних особливостей.

В розділі необхідно привести норми наукового і фактичного споживання овочів, показати основні райони овочівництва в Україні, дати динаміку площ насаджень, валових зборів, врожайності (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1. РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА ОВОЧІВ В УКРАЇНІ

Показники	20..р	20..р	20..р
Площа посіву, млн га			
Валовий збір, млн т			
Врожайність, ц/га			
Виробництво овочів на душу населення, кг			

2. При розкритті цього питання керуватись вказівками, викладеними у темі 1.

3. Для характеристики місця овочів в економіці господарства співставляють показники, що характеризують господарство в цілому, з

показниками вирощування овочів. Таке співставлення проводиться не менше, ніж за 3 роки. Використовуються матеріали річних звітів, по яких і визначається місце овочів в економіці господарства (таблиця 3.1) та рівень їх розвитку (таблиця 3.2).

Таблиця 3.1. МІСЦЕ ОВОЧІВ В ЕКОНОМІЦІ ГОСПОДАРСТВА

Показники	По господарству			Овочеві культури			Овочі до господарства в %		
	20...р	20...р	20...р	20...р	20...р	20...р	20...р	20...р	20...р
Площа посіву, га									
Витрати праці, тис. люд.-год.									
Вартість валової продукції, тис. грн									
Вартість реалізованої продукції, тис. грн									
Виробничі витрати, тис. грн									
Прибуток, тис. грн									

Таблиця 3.2. РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ОВОЧІВНИЦТВА

Показники	20..р.	20..р.	20..р.	20..р. до 20..р. в %
Площа, га				
Врожайність, ц/га				
Валовий збір, ц				

На основі приведених даних робляться висновки. В них необхідно показати, що овочівництво в Миколаївській області є важливою галуззю, розвиток якої потребує подальшої інтенсифікації виробництва. Інтенсифікація зараз більш притаманна овочівництву закритого ґрунту, яке є високомеханізованою галуззю і дає змогу організувати цілорічне постачання овочів населенню. Інтенсифікація овочівництва відкритого ґрунту дозволить підвищити врожайність. На валові збори овочів впливає не тільки врожайність а і посівні площі. А від валових зборів залежить виручка від реалізації та отримання господарством прибутків.

В цьому ж розділі треба дати на найближчі п'ять років обґрунтування врожайності овочів, від якої залежать всі показники економічної ефективності. Для цього можна користуватись різними методами. Один з них використовує метод найменших квадратів. За допомогою його встановлюються тенденції зміни і кількісні вирази, що змінюються у часі. Необхідні розрахунки виконують за допомогою персональної комп'ютерної техніки.

Планова врожайність буде реальною за умов виконання наміченої системи агротехнічних заходів по даній культурі та використанню різних факторів інтенсифікації виробництва.

При проектуванні перспектив розвитку овочівництва необхідно виділити найбільш впливові фактори інтенсифікації та величину підвищення за їх рахунок врожайності. Це поліпшення сортового складу насаджень; забезпечення холодильниками та сховищами, переробними підприємствами та спеціальним транспортом; зрошення; прогресивна технологія та інше.

Частку, на яку підвищується врожайність від різних факторів інтенсифікації овочівництва, слід враховувати при проектуванні перспектив розвитку овочівництва (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОВОЧІВНИЦТВА

Показники	20..р	20..р	20..р	20..р	20..р
Площа, га					
Врожайність, ц/га*					
Валовий збір, ц					
Рівень товарності, %					

*Для овочівництва закритого ґрунту врожайність визначається в кг/м².

При аналізі даних таблиці підкреслити залежність між площею посіву, валовим збором та врожайністю; пояснити, які причини приведуть (якщо це так) до зміни площі посіву; які конкретно фактори приведуть до зміни врожайності і валових зборів; що впливає на рівень товарності.

4. В цьому розділі слід пояснити сутність поняття економічної ефективності сільськогосподарського виробництва, розраховувати її показники при вирощуванні овочів. Розкрити суть поняття «ефект» і «економічна ефективність», пояснити, що ефект як результат того чи іншого процесу проявляється в основному в обсягах виробництва. Економічна ефективність виробництва показує співвідношення одержаних результатів до витрат засобів виробництва та живої праці і означає одержання максимальної кількості продукції з одного гектара земельної площі при найменших затратах праці та коштів.

При розрахунках економічної ефективності використовуються дані річних звітів. Вихідні дані приводяться в таблиці 4.1.

Таблиця 4.1. ВИХІДНІ ДАНІ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ОВОЧІВ

Показники	20..р	20..р	20..р
Посівна площа, га			
Валовий збір, ц			
Витрати на виробництво всього, тис.грн			
Кількість реалізованої продукції, ц			
Виручка від реалізації, тис. грн			
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн			
Прибуток, тис.грн			
Площа, з якої реалізована продукція, га			

Розрахунок економічної ефективності виробництва овочів приведено в таблиці 4.2.

Таблиця 4.2. ПОКАЗНИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ОВОЧІВ ВІДКРИТОГО ГРУНТУ

Показники	20..р	20..р	20..р
1.Врожайність, ц/га			
2.Прямі витрати праці на 1ц, люд.-год.			
3.Собівартість 1ц, грн :			
- виробнича			
- повна			
4. Середня ціна реалізації, 1ц, грн			
5. Прибуток, грн :			
- на 1га площі, з якої реалізована продукція			
- на 1ц реалізованої продукції			
6. Рівень рентабельності,%			

На основі виконаних розрахунків необхідно зробити висновки, висвітлити причини підвищення або зниження ефективності вирощування овочів.

Для розрахунку економічної ефективності виробництва овочів закритого ґрунту використовується таблиця 4.3.

Таблиця 4.3. ПОКАЗНИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ОВОЧІВ ЗАКРИТОГО ГРУНТУ

Показники	20..р	20..р	20..р
Врожайність, кг			
- на 1м ² площі теплиці			
- на 1 раму			
Прямі витрати праці, люд/год			
- на 1ц овочів			
- на 100 грн валової продукції			
Собівартість 1ц, грн:			
- виробнича			
- повна			
Середня ціна реалізації, 1ц, грн.			
Прибуток, грн:			
- на 1ц овочів			
- на 1люд/год			
- на 1м ² теплиці			
- на 1 раму			
Рівень рентабельності,%			

5. В цьому розділі слід намітити шляхи підвищення економічної ефективності виробництва овочів. Основним напрямом збільшення виробництва овочів і підвищення їх ефективності є інтенсифікація

овочівництва на основі впровадження комплексної механізації виробничих процесів; використання нових високопродуктивних сортів овочевих культур, пристосованих до механізованого вирощування; широкої хімізації та меліорації земель; поглиблення спеціалізації і збільшення виробництва на базі міжгосподарської кооперації і агропромислової інтеграції; використання прогресивних форм організації праці та її оплати, використання раціональних сівозмін та інше.

Рекомендації необхідно підкріпити конкретними розрахунками, посилаючись на матеріали досліджень, проведених в попередніх частинах курсової роботи.

Розраховують додатковий валовий збір (ВЗ дод.):

$$ВЗ_{\text{дод}} = (У2 - У1) \cdot S_{\text{пос}}, \text{ де}$$

У1, У2 – врожайність овочів до і після впровадження рекомендацій, ц/га
S_{пос} – площа посіву, га

Знаходять додаткову валову продукцію (ВП дод.):

$$ВП_{\text{дод}} = ВЗ_{\text{дод}} \cdot Ц, \text{ де}$$

Ц – ціна реалізації 1ц овочів, грн.

Визначають додатковий прибуток (П дод.):

$$П_{\text{дод}} = (Ц - З) \cdot ВЗ_{\text{дод}}, \text{ де}$$

З – витрати на виробництво 1 ц овочів, грн.

Потім розраховують економічний ефект (Е) від впровадження інтенсивної технології вирощування овочів:

$$Е = (В_{\text{пі}} - З_{\text{і}}) - (В_{\text{пзв}} - З_{\text{зв}}), \text{ де}$$

В_{пзв}, В_{пі} – вартість валової продукції при звичайній та інтенсивній технології з розрахунку на 1га;

З_{зв}, З_і – витрати на виробництво при звичайній та інтенсивній технології з розрахунку на 1 га.

Розвиток оочівництва закритого ґрунту вимагає значних капіталовкладень на спорудження теплиць, парників та інших будівель. В цьому випадку розраховується строк окупності капіталовкладен (Т_о) та коефіцієнт їх ефективності (К_{еф}).

$$T_0 = \frac{K}{\Pi}; \quad K_{\text{еф}} = \frac{\Pi}{K}; \quad \text{де}$$

К – капітальні вкладення на спорудження теплиць;

Π – прибуток, отриманий від теплиць за 1 рік.

У висновках необхідно дати оцінку ефективності виробництва овочів.

В кінці курсової роботи наводиться перелік використаних літературних джерел і додатки.

ТЕМА 6. ЕКОНОМІКА ВИРОБНИЦТВА ПЛОДІВ БАГАТОРІЧНИХ НАСАДЖЕНЬ

Вступ.

1. Народногосподарське значення плодівництва, його розвиток і розміщення.
2. Характеристика підприємства.
3. Рівень та перспективи розвитку садівництва.
4. Економічна ефективність виробництва плодів на підприємстві.
5. Шляхи підвищення економічної ефективності виробництва плодів.

Висновки.

Список використаної літератури.

Додатки.

У вступі необхідно обґрунтувати актуальність вибраної теми виходячи з проблеми виробництва плодів в області та Україні. Слід визначити об'єкт дослідження, назвати методи дослідження, які будуть використані при написанні курсової роботи. Необхідно також зробити посил на звіти господарства, використані в роботі, на літературні джерела.

1. В розділі на основі літературних джерел розкрити народногосподарське значення плодівництва, як важливої галузі сільськогосподарського виробництва, що постачає населенню цінні продукти харчування, багаті моносахаридами – фруктозою і глюкозою. Фруктоза – одне з основних джерел енергії, а для нервової тканини – це єдине джерело.

Садівництво, як галузь сільського господарства підвищує продуктивність і зміцнює економіку підприємств. Для розміщення площ плодових насаджень використовують малопродуктивні кам'янисті і піщані ґрунти, схили гір і балок, що дає змогу підвищити рівень використання сільськогосподарських угідь. Усі плодові дерева – добрі медоноси, тому садівництво сприяє і розвиткові бджільництва.

В розділі необхідно привести норми наукового і фактичного споживання фруктів, показати основні райони садівництва в Україні, дати динаміку площ насаджень, валових зборів, врожайності (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1. ДИНАМІКА РОЗВИТКУ САДІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

Показники	20..р	20..р	20..р
Площа насаджень, га			
Валовий збір, тис.т.			
Врожайність, ц/га			
Виробництво продукції на душу населення, кг			

2. Питання розкрити так, як показано у темі 1.

3. Місце плодів в економіці господарства визначається при співставленні показників, що характеризують господарство в цілому та вирощування плодів.

За даними господарства дати характеристику розвитку плідівництва за породами, сортами, їх площі, валові збори, врожайність. Рівень розвитку характеризується співвідношенням показників, вибраних не менше, ніж за три роки. Місце плідівництва в економіці господарства визначається у таблиці 3.1, рівень розвитку (за породами, сортами) – в таблиці 3.2.

Таблиця 3.1. МІСЦЕ ПЛОДІВНИЦТВА В ЕКОНОМІЦІ ГОСПОДАРСТВА

Показники	По господарству			По плідівництву			Плідівництво до господарства в %		
	20..р	20..р	20..р	20..р	20..р	20..р	20..р	20..р	20..р
Площа сільгоспугідь та садів, га									
Витрати праці, тис.люд.-год.									
Вартість валової продукції, тис. грн									
Виробничі витрати, тис. грн									
Прибуток, тис. грн									

Таблиця 3.2. РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ПЛОДІВНИЦТВА В _____

Показники	20..р.	20..р.	20..р.	20..р. до 20..р. в %
Площа, га				
Врожайність, ц/га				
Валовий збір, ц				

На основі приведених даних робляться висновки. В них необхідно показати, чому садівництво є важливою галуззю даного господарства, розвиток якої потребує подальшої інтенсифікації виробництва, що дає можливості забезпечити підвищення врожайності, і довести її до врожайності в розвинених країнах Європи, а значить, підвищити валове виробництво плодів і покращити їх якість.

Слід обґрунтувати врожайність плодів на найближчі п'ять років по окремим породам, адже від врожайності залежать всі показники економічної ефективності.

Для розрахунків врожайності на перспективу використовують різні методи. В курсовій роботі пропонується використати динаміку врожайності за останні десять років і з допомогою персональної комп'ютерної техніки зробити необхідні визначення. При цьому спиратися на намічену систему

агротехнічних засобів, пов'язаних з вирощуванням плодів та різних факторів інтенсифікації виробництва.

При проектуванні перспектив розвитку садівництва необхідно виділити фактори інтенсифікації та їх впливу на підвищення врожайності, в тому числі поліпшення сортового складу насаджень, насамперед збільшити частки зимових сортів, придатних для тривалого зберігання; забезпечення холодильниками та сховищами, переробними підприємствами та спеціальним транспортом та інші.

Структуру участі різних факторів інтенсифікації підвищення врожайності садівництва слід приймати до уваги при проектуванні перспектив розвитку садівництва (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИРОЩУВАННЯ ПЛОДІВ

Показники	20..р.	20..р.	20..р.	20..р.	20..р.
Площа, га					
Врожайність, ц/га					
Валовий збір, ц					
Рівень товарності, %					

Таблицю необхідно проаналізувати, встановити залежність між площею насаджень, валовим збором та врожайністю; пояснити, які причини приведуть (якщо це так) до зміни площі насаджень; які конкретно фактори приведуть до зміни врожайності і валових зборів; що впливає на рівень товарності.

4. В розділі розкрити суть поняття економічної ефективності сільськогосподарського виробництва та розрахувати її показники при вирощуванні плодів.

Економічна ефективність означає результативність виробничого процесу. Розрізняють поняття «ефект» і «економічна ефективність». Ефект як результат того чи іншого процесу, найчастіше втілюється в збільшенні обсягу виробництва. Економічна ефективність виробництва показує співвідношення результатів виробництва і витрат ресурсів, тобто означає отримання максимальної величини продукції при найменших витратах ресурсів матеріальних та трудових на виробництво цієї продукції. Для визначення економічної ефективності необхідно користуватись річними звітами господарства, звівши вихідні дані в таблиці 4.1. Аналіз проводити по окремим породам в плодовництві (таблиці 4.2, 4.3).

Таблиця 4.1. ВИХІДНІ ДАНІ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПЛОДІВ

Показники	20..р	20..р	20..р	20..р
Площа насаджень, га				
Врожайність, ц/га				
Витрати праці всього, люд-год				
Витрати на виробництво всього, тис.грн				
Кількість реалізованої продукції, ц				

Виручка від реалізації, тис. грн				
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн				
Прибуток, тис.грн				
Площа, з якої реалізована продукція, га				

Розрахунки економічної ефективності виробництва плодів приведені в таблиці 4.2.

Таблиця 4.2. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ПЛОДІВ

Показники	I період		В середн. за I період	II період		В середн. за II період	I період до II періоду, %
	20..р	20..р		20..р	20..р		
Врожайність, ц/га							
Прямі витрати праці на 1ц, люд.-год.							
Собівартість 1ц, грн.: - виробнича - повна							
Середня ціна реалізації, грн.							
Прибуток, грн:							
- на 1га							
- на 1ц							
Рівень рентабельності, %							

Таблиця 4.3. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ОКРЕМИХ ПОРІД
ПЛОДОВОЇ КУЛЬТУРИ

Показники	Врожайність, ц/га	Прямі витрати праці на 1ц, люд-год	Прибуток, грн		Рівень рентабельності, %	
			на 1га	на 1ц		
Яблука, всього в.т.ч.:						
...						

На основі проведених розрахунків зробити висновки.

5. Після проведеного аналізу слід показати резерви та шляхи подальшого підвищення економічної ефективності виробництва плодів на основі інтенсифікації, яка передбачає заміну зріджених і морально застарілих садів новими (інтенсивного типу), розширення площ зрошуваних насаджень, внесення органічних і мінеральних добрив; удосконалення сортового складу

плодових культур; впровадження комплексної механізації виробничих процесів, прогресивні способи формування крон та інше.

Рекомендації необхідно підкріпити конкретними розрахунками, посилаючись на матеріали досліджень, проведених в попередніх розділах курсової роботи.

Розрахувати додатковий валовий збір (ВЗ дод.):

$$ВЗ_{\text{дод}} = (У2-У1)S_{\text{нас}}, \text{ де}$$

У1, У2 – врожайність плодової культури до і після впровадження рекомендацій, ц/га

S_{нас} – площа насаджень, га.

Знайти додаткову валову продукцію (ВП дод.):

$$ВП_{\text{дод}} = ВЗ_{\text{дод}} \cdot Ц, \text{ де}$$

Ц – ціна реалізації 1ц.

Визначають додатковий прибуток (Пдод):

$$П_{\text{дод}} = (Ц-З) ВЗ_{\text{дод}}, \text{ де}$$

З – витрати на виробництво 1 ц плодів, грн.

Потім розраховують економічний ефект (Е) від впровадження інтенсивної технології вирощування плодів, а якщо проектується капітальні вкладення (К) на нові насадження, зрошення та інше – строк окупності капітальних вкладень (Т_о).

$$Е = (ВП_{\text{і}}-З_{\text{і}}) - (ВП_{\text{зв}} - З_{\text{зв}}), \text{ де}$$

ВП_{зв}, ВП_і – вартість валової продукції при звичайній та інтенсивній технології з розрахунку на 1 га.

$$T_0 = \frac{K}{П}$$

У висновках необхідно дати оцінку ефективності виробництва плодів.

В кінці курсової роботи наводиться перелік використаних літературних джерел і додатки.

ТЕМА 7. ЕКОНОМІКА ВИРОБНИЦТВА ВИНОГРАДУ

Вступ.

1. Народногосподарське значення, розвиток і розміщення виноградарства.
2. Характеристика підприємства.
3. Рівень та перспективи розвитку виноградарства.
4. Економічна ефективність виробництва винограду на підприємстві.
5. Шляхи підвищення економічної ефективності виробництва винограду.

Висновки

Список використаної літератури

Додатки

У вступі необхідно обґрунтувати актуальність обраної теми виходячи з проблеми виробництва винограду в області та Україні. Слід визначити об'єкт дослідження, назвати методи дослідження, які будуть використані при написанні курсової роботи. Необхідно також зробити посил на звіти господарства, використані в роботі, на літературні джерела.

1. В розділі на основі літературних джерел розкрити народногосподарське значення винограду як важливої галузі сільськогосподарського виробництва. Виноград – цінний продукт харчування з високими якість та лікувальними властивостями. Він багатий на глюкозу, органічні кислоти і вітаміни, використовується в свіжому вигляді і як сировина для виготовлення різних видів продукції. Виноград – багаторічна культура, вимагає багато тепла світла і вологи

В розділі необхідно привести норми наукового і фактичного споживання винограду, показати основні райони виноградарства в Україні, дати динаміку площ насаджень, валових зборів, врожайності (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1. ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ВИНОГРАДАРСТВА В УКРАЇНІ

Показники	20..р	20..р	20..р
Площа насаджень, га			
Валовий збір, тис.т			
Врожайність, ц/га			
Виробництво продукції на душу населення, кг			

2. Питання розкрити так, як показано у темі 1.

3. Місце винограду в економіці господарства визначається при співставленні показників, що характеризують господарство в цілому, і вирощування винограду.

За даними господарства дати характеристику розвитку виноградарства за породами, сортами, їх площі, валові збори, врожайність. Показати місце галузі в економіці господарства (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1 МІСЦЕ ГАЛУЗІ В ЕКОНОМІЦІ ГОСПОДАРСТВА

Показники	По господарству			По галузі			Галузь до господарства в %		
	20_p	20_p	20_p	20_p	20_p	20_p	20_p	20_p	20_p
Площа сільгоспугідь, га виноградників, га Затрати праці, тис. люд.- год. Виробничі витрати, тис. грн Вартість валової продукції, тис. грн Грошова виручка, тис. грн Прибуток, тис. грн									

При визначенні рівня розвитку вибирають показники не менше, ніж за 3 роки (таблиця 3.2). Розрахунки ведуть за сортами.

Таблиця 3.2 РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА

Показники	20_p	20_p	20_p	20_p до 20_p в %
Площа, га				
Врожайність, ц/га				
Валовий збір, ц				

На основі приведених даних робляться висновки. В них необхідно показати, чому виноградарство є важливою галуззю даного господарства, розвиток якої потребує подальшої інтенсифікації виробництва, що дає можливість забезпечити підвищення врожайності, хоч і з коливанням по роках.

Слід обґрунтувати врожайність винограду на найближчі п'ять років по окремим сортам, адже від врожайності залежать всі показники економічної ефективності.

Для розрахунків врожайності на перспективу використовують різні методи.

В курсовій роботі пропонується використати метод найменших квадратів. Для цього вивчають показники врожайності за 10 років і вирівнюють ряд динаміки. Необхідні визначення виконують за допомогою персональної комп'ютерної техніки.

Планова врожайність буде реальною за умов виконання наміченої системи агротехнічних заходів по даній культурі та використанню різних факторів інтенсифікації виробництва.

При проектуванні перспектив розвитку виноградарства необхідно виділити найбільш впливові фактори інтенсифікації та величину підвищення за рахунок їх врожайності. Це поліпшення сортового складу насаджень; забезпечення холодильниками та сховищами, переробними підприємствами та спеціальним транспортом; зрошення; прогресивна технологія та інше.

Частку, на яку підвищується врожайність від різних факторів інтенсифікацій виноградарства слід враховувати при проектуванні перспектив розвитку виноградарства (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИНОГРАДАРСТВА

Показники	20..р	20..р	20..р	20..р	20..р
Площа, га					
Врожайність, ц/га					
Валовий збір, ц					
Рівень товарності, %					

При аналізі таблиці підкреслити залежність між площею насаджень, валовим збором та врожайністю; пояснити, які причини приведуть (якщо це так) до зміни площі насаджень; які конкретно фактори приведуть до зміни врожайності і валових зборів; що впливає на рівень товарності.

4. В розділі пояснюється сутність поняття економічної ефективності сільськогосподарського виробництва, розраховуються її показники при вирощуванні винограду.

Економічна ефективність – це результативність виробництва. Розрізняють поняття «ефект» і «економічна ефективність». Ефект є результатом того чи іншого процесу і найчастіше визначається як збільшення обсягу виробництва. Економічна ефективність виробництва показує співвідношення результатів до витрат ресурсів на виробництво, тобто вона визначає отримання максимальної кількості продукції при найменших витратах матеріалів та праці на її виробництво. Для визначення економічної ефективності виробництва винограду користуються річними звітами господарства, вибираючи дані по окремих сортах винограду. Вихідні дані можна звести в таблицю 4.1.

Таблиця 4.1 ВИХІДНІ ДАНІ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ВИНОГРАДУ

Показники	20..р	20..р	20..р	20..р
Площа насаджень, га				
Врожайність, ц/га				
Витрати праці всього, люд.-год.				
Витрати на виробництво всього, тис..грн				
Кількість реалізованої продукції, ц				
Виручка від реалізації, тис. грн				
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн				
Прибуток, тис. грн				
Площа, з якої реалізована продукція, га				

Розрахунки економічної ефективності виробництва винограду приведені в таблиці 4.2.

Таблиця 4.2 ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА
ВИНОГРАДУ

Показники	I період		В середньому за I період	II період		В середньому у за II період	I період до II періоду, %
	20..р	20..р		20..р	20..р		
Врожайність, ц/га							
Прямі витрати праці на 1ц, люд.- год.							
Собівартість 1ц, грн: - виробнича - повна							
Середня ціна реалізації, грн							
Прибуток, грн :							
- на 1га							
- на 1ц							
Рівень рентабельності, %							

Економічна ефективність виробництва окремих сортів винограду приводиться в таблиці 4.3.

Таблиця 4.3 ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ОКРЕМИХ СОРТІВ
ВИНОГРАДУ

Показники, сорт	Врожайність, ц/га	Витрати праці на 1ц, люд.-год.	Прибуток, грн		Рівень рентабельності, %	
			на 1га	на 1ц		
Виноград, всього в.т.ч.: молдова щасла ...						

На основі проведених розрахунків зробити висновки.

5. Після проведеного аналізу слід показати резерви та шляхи подальшого підвищення економічної ефективності виробництва винограду на основі інтенсифікації, яка передбачає ліквідацію зріджених плантацій; підбір сортового складу насаджень; оптимальне внесення добрив; застосування зрошення; впровадження системи заходів щодо поліпшення якості винограду, особливо його цукристості; комплексну механізацію робіт, особливо таких трудомістких, як обрізання кущів, підв'язування зелених пагонів, збирання винограду технічних сортів; спеціалізація виробництва; розвиток агропромислової інтеграції, зміна цін та інше.

Рекомендації необхідно підкріпити конкретними розрахунками, посилаючись на матеріали досліджень, проведених в попередніх частинах курсової роботи.

Розраховують додатковий валовий збір (ВЗ дод.):

$$ВЗ_{\text{дод}} = (У2 - У1)S_{\text{нас}}, \text{ де}$$

У1, У2 – врожайність винограду до і після впровадження рекомендацій, ц/га

S_{нас} – площа насаджень, га.

Знаходять додаткову валову продукцію (ВП дод.):

$$ВП_{\text{дод}} = ВЗ_{\text{дод}} \cdot Ц, \text{ де}$$

Ц – ціна реалізації 1 ц.

Визначають додатковий прибуток (П дод):

$$П_{\text{дод}} = (Ц - З) ВЗ_{\text{дод}}, \text{ де}$$

З – витрати на виробництво 1 ц винограду, грн.

Потім розраховують економічний ефект (Е) від впровадження інтенсивної технології вирощування винограду, а якщо проектується капітальні вкладення (К) на нові насадження, зрошення та інше – строк окупності капітальних вкладень (Т_о).

$$Е = (ВП_{\text{і}} - З_{\text{і}}) - (ВП_{\text{зв}} - З_{\text{зв}}), \text{ де}$$

ВП_{зв}, ВП_і – вартість валової продукції при звичайній та інтенсивній технології з розрахунку на 1 га.

$$T_o = \frac{K}{П}$$

У висновках необхідно дати оцінку ефективності виробництва винограду.

В кінці курсової роботи наводиться перелік використаних літературних джерел і додатки.

ТЕМА 8. ОРГАНІЗАЦІЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА _____

Вступ.

1. Народногосподарське значення, стан матеріально-технічного забезпечення.
2. Формування і використання матеріально-технічної бази підприємства.
3. Рівень та перспективи розвитку.
4. Економічна ефективність організації матеріально-технічного забезпечення на підприємстві.
5. Шляхи підвищення економічної ефективності організації матеріально-технічного забезпечення на підприємстві.

Висновки
Список використаної літератури
Додатки

Рекомендовані таблиці

Таблиця. Динаміка та структура основних засобів в підприємстві
(у фактичних цінах на кінець року)

Показники	20__	20__	20__	20_ до 20_ у %
Основні засоби в підприємстві, тис. грн				
у тому числі:				
- будинки, споруди і передавальні пристрої				
- машини і обладнання				
- транспортні засоби				
- інші види основних засобів				

Таблиця. Парк сільськогосподарської техніки підприємства, задіяної у виробництві, шт.

Сільськогосподарська техніка	Роки			20_ до 20_ у %
	20__	20__	20__	
Трактори всіх марок, включаючи трактори на яких змонтовані машини				
Трактори без тракторів на яких змонтовані машини				
Тракторні причепа				
Сівалки всіх видів				
Картоплесаджалки				
Дощувальні машини та установки (без поливних)				
Сінокосарки тракторні				
Жатки валкові				
Комбайни: - зернозбиральні; - кукурудзозбиральні; - кормозбиральні; - картоплезбиральні; - ...				
Доїльні установки та агрегати				
Роздавачі кормів: - для ВРХ; - для свиней				
Транспортери для прибирання гною				

Таблиця. Внесення добрив під посів сільськогосподарських культур на 1 га посівної площі

Види добрив	20__	20__	20__	20__ до 20__, %
Внесено мінеральних добрив під усі посіви, кг. д.р.				
у тому числі:				
- азотних;				
- калійних;				
- фосфорних				
Внесено органічних добрив під посіви, т				

Таблиця. Наявність та забезпеченість підприємства окремими видами сільськогосподарської техніки (на кінець року, од.)

Види техніки	20__	20__	20__	20__ до 20__, %
Трактори всіх марок, шт.				
із розрахунку на 1 га ріллі				
Комбайни зернозбиральні, шт.				
із розрахунку на 1 га посівної площі зернових				
Комбайни кукурудзозбиральні, шт				
із розрахунку на 1 га посівної площі				
Комбайни картоплезбиральні, шт.				
із розрахунку на 1 га посівної площі картоплі				

Таблиця. Рух окремих видів сільськогосподарської техніки у підприємстві протягом 20__ р., одиниць

Вид техніки	Наявність на початок року	Надійшло протягом року	Вибуло протягом року	Наявність на кінець року
Трактори – всього				
Комбайни і машини:				
зернозбиральні				
кукурудзозбиральні				
кормозбиральні				
картоплезбиральні				
...				

ТЕМА 9. ОРГАНІЗАЦІЯ ТЕХНІЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА РЕМОНТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ВИРОБНИЦТВА

Вступ.

1. Народного господарського значення, стан матеріально-технічного забезпечення.
2. Формування і використання матеріально-технічної бази підприємства.
3. Рівень та перспективи розвитку.
4. Економічна ефективність організації матеріально-технічного забезпечення на підприємстві.
5. Шляхи підвищення економічної ефективності організації матеріально-технічного забезпечення на підприємстві.

Таблиця. Витрати на ремонтні заходи в підприємстві

№п/п	Показники	20__	20__	20__	Відхилення, %
1.	Капітальний ремонт				
2.	Поточний ремонт				
3.	Техогляд				
4.	Ремонт і заміна частин				
5.	Зберігання техніки				

Таблиця. Рівень та динаміка основних економічних показників

Показники	20__	20__	20__	20__ до 20__ у %
Дохід (виручка) від реалізації товарів (робіт, послуг)				
Чистий дохід (виручка) від реалізації товарів (робіт, послуг) у порівняльних цінах, тис. грн				
Середньооблікова чисельність працівників основного виду діяльності, осіб				
Фонд оплати праці, тис. грн				
Середня продуктивність праці, грн на особу				
Середньорічна заробітна плата				

Таблиця. Оцінка ліквідності

Показник	20__	20__	20__	Відхилення, %
Коефіцієнт покриття, загальний, %				
Коефіцієнт швидкої ліквідності, %				
Коефіцієнт абсолютної ліквідності, %				

Таблиця. Оцінка майнового стану

Показник	20__	20__	20__	Відхилення, %
Коефіцієнт концентрації				

власного капіталу, %				
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу, %				
Коефіцієнт фінансової залежності, %				
Коефіцієнт маневреності власного капіталу, %				

ТЕМА 10. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПЕРЕРОБКИ ТА ЗБЕРІГАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ СИРОВИНИ

Вступ

1. Земля - головний засіб виробництва в сільському господарстві
2. Характеристика підприємства.
3. Ефективність переробки та зберігання с.-г. продукції в підприємстві.
4. Шляхи підвищення ефективності переробки та зберігання с.-г. продукції в підприємстві.

Висновки

Список використаної літератури

Додатки

ТЕМА 11. ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ РОБОЧОЇ СИЛИ В ПІДПРИЄМСТВІ АГРАРНОГО СЕРВІСУ

Вступ

1. Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства.
2. Склад трудових ресурсів та рівень забезпеченості ними підприємства.
- 3 Сучасний рівень продуктивності праці.
4. Шляхи підвищення продуктивності праці в підприємстві.

Висновки

Список використаної літератури

Додатки

ТЕМА 12. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕРВІСУ НА ПРИКЛАДІ ____

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств / В. Г. Андрійчук. – К., 2002.
2. Економіка і організація аграрного сервісу : підручник / за ред. П. О. Мосіюка. – К. : ІАЕ УААН, 2001. – 501 с.
3. Зіновчук В. В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу / В. В. Зіновчук. – К. : Логос, 2009. – 253 с.
4. Мацибора В. І. Економіка сільського господарства / В. І. Мацибора. – К. : Вища школа, 2008.
5. Мельник Л. Г. Экологическая экономика : учебник. – Сумы : Университетская книга, 2001.
6. Основи формування та функціонування аграрного ринку : навч. посібн. / за ред. І. М. Брюховецького. – Суми : СОД, Козацький вал, 2001.
7. Топіха І. Н. Економіка аграрних підприємств / І. Н. Топіха. – Миколаїв : МДАУ, 2005.
8. Економіка підприємства : підручник / за ред. С. Ф. Покропивного. – К., 2001.
9. Ціни, витрати, прибутки агровиробництва та інфраструктура продовольчих ринків України / О. М. Шпичак. – К., 2000. – 585 с.

Допоміжна

1. Коваленко Н. Я. Экономика сельского хозяйства : курс лекций / Н. Я. Коваленко. – М. : Тандем, 1998.
2. Экономикс: принципы, проблемы и политика : учебник / пер. с англ. ; К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю. - 17-е изд., англ. - М. : ИНФРА-М, 2009. - 916 с.
3. Методичні рекомендації з вивчення навчального модуля студентами денної форми навчання із застосуванням кредитно-модульної системи. – Миколаїв, 2004.

4. Основні напрями високоефективного розвитку пореформеного агропромислового виробництва в Україні на інноваційній основі. – К., 2002.

5. Попов Н. А. Экономика сельскохозяйственного производства / Н. А. Попов. – М., 1999.

Додаток А

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки підприємств

КУРСОВА РОБОТА

на тему _____

Виконав(ла)

Здобувач вищої освіти групи _____

 Перевірив(ла) _____

Миколаїв – 2020
ЗМІСТ

Вступ.....	3
Загальні положення.....	4
Тема 1. Економіка ефективність використання земельних ресурсів.....	8
Тема 2. Економічна ефективність виробництва зерна та шляхи її підвищення.....	17
Тема 3. Економічна ефективність виробництва цукрового буряку та шляхи її підвищення.....	22
Тема 4. Економічна ефективність виробництва соняшнику та шляхи її підвищення.....	27
Тема 5. Економічна ефективність виробництва овочів та шляхи її підвищення.....	32
Тема 6. Економіка виробництва плодів багаторічних насаджень.....	38
Тема 7. Економіка виробництва винограду.....	44
Тема 8. Організація матеріально-технічним забезпеченням рослинницької галузі в підприємстві _____	
Тема 9. Організація технічного обслуговування та ремонту основних засобів виробництва	
Тема 10. Економічна ефективність переробки та зберігання сільськогосподарської сировини	
Тема 11. Організація використання робочої сили в підприємстві аграрного сервісу	

Тема 12. Організаційно-економічні аспекти діяльності підприємств аграрного сервісу на прикладі _____

Список використаних джерел.	48
Додатки.....	50

Навчальне видання

**ЕКОНОМІКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ
АГРАРНОГО СЕРВІСУ**

Методичні рекомендації

Укладач

Коваленко Ганна В'ячеславівна

Формат 60x84,1/16. Ум. друк. арк. 6
Тираж 20 прим. Зам. № _____

Надруковано у видавничому відділі Миколаївського національного аграрного університету 54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.